

CLAIRE MESSUD

FEMEIA
DE LA ETAJ

PARTEA ÎNTÂI

Cât de furioasă sunt? Nu vrei să știi. Nimeni nu vrea să știe asta. Sunt o fată bună, sunt o fată drăguță, sunt o fată de nota zece, decent îmbrăcată, o fiică bună, o fată de carieră și nu am furat niciodată iubitul nimănui. Nu am părăsit niciodată o prietenă la greu și am rezistat rahaturilor părinților mei și ale fratelui meu și, oricum, nu sunt o fată, la dracu', am peste patruzeci de ani și sunt bună în ceea ce fac. Sunt grozavă ca profesoară și am ținut-o pe mama de mână când a murit, după ce am ținut-o patruzeci de ani de mână în timp ce murea, și vorbesc la telefon cu tatăl meu în fiecare zi – atenție, în fiecare zi, și ce fel de vreme am pe partea mea a râului, pentru că aici este destul de cenușiu și ceață? Pe piatra mea funerară ar trebui să scrie „Artist de valoare“, dar dacă aș muri chiar acum, ar scrie, în schimb, „o profesoară/fică/prietenă bună“ și eu aș vrea să strig și aș vrea să scriu cu litere mari pe mormântul acela: ȘI LA DRACU' CU VOI TOȚI.

Nu toate femeile simt la fel? Singura diferență este cât de mult știm că simțim asta, cât de conectate suntem la furia noastră. Cu toate suntem furii, cu excepția celor care sunt prea naive și acum mă îngrijorează că le spălăm creierii din fașă și, în final, chiar și cele care sunt deștepte vor fi prea al naibii de naive. La ce mă refer? Mă refer la elevele din clasa a doua de la școala primară Appleton, uneori chiar și din clasa întâi și până când ajung în clasa mea, a treia, au dispărut cu totul – sunt pline de Lady Gaga, Katy Perry, manichiură franceză, haine drăguțe și le pasă de cum le stă *părul!* În clasa a

treia. Le pasă mai mult de părul sau de pantofii lor decât de galaxii, omizi sau hieroglife. Cum de toate acele discursuri revoluționare din anii '70 ne-au adus aici, unde a fi femeie înseamnă a face pe proasta și a arăta bine?

Chiar mai rău, pe piatra ta funerară, în loc de „fiică responsabilă“ poate să scrie „arăta bine“, toată lumea știa asta. Dar acum suntem pierduți într-o lume a aparențelor.

De aceea sunt atât de furioasă, de fapt, nu din cauza tuturor sarcinilor și a tot ce înseamnă a face frumos și toată datoria de a fi femeie – sau, mai degrabă, de a fi eu –, pentru că poate acestea sunt poverile de a fi om. Serios, sunt furioasă pentru că am încercat atât de mult să ieșim din sala oglinzilor, din această lume a aparențelor și a prefăcătoriilor, sau din lumea mea, de pe Coasta de Est a Statelor Unite ale Americii în prima decadă a secolului XXI. Și în spatele fiecărei oglinzi este altă nenorocită de oglindă, și pe fiecare coridor este alt coridor, și Casa Surprizelor nu mai este distractivă și nici măcar nu este amuzantă, dar nu pare să existe nicio ușă marcată cu IEȘIRE.

Când eram copil, la târgul din fiecare vară vizitam Casa Surprizelor, cu fațada ciudată de ghips zâmbitor, de două etaje. Intrai prin gura ei, printre dinții uriași, pe limba roz aprins. Numai după fața aia puteai să îți dai seama. Trebuia să fie o ciocârlie, dar era înspăimântătoare. Podelele erau vâlurite sau se clătinau dintr-o parte în alta, iar pereții erau strâmbi și camerele erau pictate pentru a încurca perspectiva. Luminile licăreau, sunau alarmele, în holul îngust, vibrant, câptușit cu oglinzi deformante, care te făceau să pari mai gras și mai înalt sau te arătau cu capul în jos. Uneori, tavanul cădea, sau podeaua se ridica, sau ambele se întâmplau simultan și credeam că o să fiu strivită ca o insectă. Casa Surprizelor era cu mult mai înspăimântătoare decât Casa Bântuită, nu cel puțin pentru că trebuia să îmi placă. Voiam doar să găsesc calea de ieșire. Dar ușile marcate cu IEȘIRE nu făceau decât să ducă în camere cu

mult mai nebunești, spre coridoare nesfârșite care se mișcau. Era un singur traseu prin Casa Surprizelor, necruțător până la final.

Am ajuns, în sfârșit, să înțeleg că viața însăși este Casa Surprizelor. Tot ce îți dorești este aceea ușă marcată IEȘIRE, evadarea spre un loc unde o să găsești viața adevărată și nu o poți găsi niciodată. Nu: dă-mi voie să corectez asta. În ultimii ani, era o ușă, erau uși și le-am deschis și am crezut în ele și am crezut pentru o perioadă că reușisem să ajung în realitate – și, Dumnezeuule, binecuvântarea și teroarea astea, intensitatea asta: era atât de diferită – până când mi-am dat seama că tot timpul fusesem blocată în Casa Surprizelor. Am fost păcălită. Ușa marcată cu IEȘIRE nu fusese deloc o ieșire.

Nu sunt nebună. Furioasă – da, nebună – nu. Numele meu este Nora Marie Eldridge și am patruzeci și doi de ani – ceea ce este mai aproape de vârsta mijlocie decât patruzeci sau chiar patruzeci și unu. Nici tânără, nici bătrână, nu sunt nici grasă, nici slabă, nici înaltă, nici scundă, nici blondă sau brunetă, nici drăguță, dar nici banală. În unele momente arăt chiar drăguț, cred că acesta este consensul, mai degrabă ca eroinele poveștilor de dragoste Harlequin, citite în tinerețe în cantități mari. Nu sunt nici căsătorită, nici divorțată, dar sunt singură. Ce se numea înainte o fată bătrână, dar acum nu se mai spune așa, pentru că implică faptul că te-ai uscat de tot și nimeni nu vrea să fie asta. Până vara trecută am predat pentru clasa a treia la școala primară Appleton din Cambridge, Massachusetts, și poate că o să mă întorc să fac asta din nou, nu știu. În schimb, poate, voi da foc lumii. Poate voi face asta.

Fiți avertizați că, în ciuda gurii mele spurcate, nu înjur în fața copiilor – cu o excepție sau două când mai apare câte un „Rahat!“ rătăcit, dar încet și în cazuri extreme. Dacă te gândești cum este posibil ca o persoană atât de înfuriată să predea copiilor mici, dă-mi voie să te asigur că fiecare dintre noi este capabil de furie și că unii

dintre noi suntem predispuși la asta, dar pentru a fi un profesor bun, trebuie să ai un minimum de autocontrol, ceea ce eu am. Am mai mult decât un minimum. Așa am fost crescută. În al doilea rând, nu sunt o femeie subterană, care îngăduie resentimente împotriva lumii întregi, pentru suferința proprie. Sau, mai degrabă, e vorba despre faptul că nu sunt, într-un anumit sens, o femeie subterană – nu suntem noi toate, cele care trebuie să cedăm și să ne dăm la o parte, fără recunoaștere, neadmirație și fără să ni se mulțumească? Numeroase la vârsta de douăzeci și treizeci de ani, suntem legiuini întregi când trecem de patruzeci și cincizeci. Dar lumea ar trebui să înțeleagă, dacă lumii i-ar păsa, că femeile ca noi nu sunt subterane. Pentru noi nu există niciun beci plin cu becuri ca al lui Ralph Emerson, nici un strat metaforic subteran dostoevskian. Noi suntem mereu la etaj. Nu suntem femeile nebune la mansardă – ele au parte de multe jocuri, într-un fel sau altul. Noi reprezentăm femeia liniștită din capătul holului de la etajul trei, ale cărei gunoaie sunt mereu ordonate, care zâmbește radiant în scară cu o întâmpinare veselă și care, din spatele ușilor închise, nu scoate niciodată niciun sunet. În viețile noastre de disperare tăcută, noi suntem femeia de la etaj, cu sau fără o pisică târcată sau un labrador agitat și niciun suflet nu percepe că suntem furioase. Suntem complet invizibile. Am crezut că nu este adevărat, sau că nu este adevărat pentru mine, dar am învățat că nu sunt deloc diferită. Acum, întrebarea este cum să fac asta să meargă, cum să folosesc acea invizibilitate, să o fac să ardă.

Viața este despre a decide ce contează. Este despre fantezia care determină realitatea. Te-ai întrebat vreodată dacă ai prefera să zbori sau să fii invizibil? Eu am pus întrebarea asta oamenilor ani întregi, mereu crezând că răspunsul lor ar dezvălui cine sunt. Sunt înconjurată de o lume de zburători. Copiii sunt aproape mereu zburătorii.

Și femeia de la mansardă, și ea este o zburătoare. Unii oameni, lacomi, întreabă dacă nu le pot avea pe amândouă; și un anumit număr – mereu am crezut că ei sunt nenorociții ticăloși, cei lacomi de putere, obsedații de control – ar prefera să dispară. Dar majoritatea dintre noi vrem să zburăm.

Mai ții minte acele vise? Nu le mai am, dar au fost o bucurie în tinerețea mea. Să confrunți disperarea – câinii de pe urmele mele sau bărbatul furios cu pumnul ridicat sau o bătă – și trebuie numai să dau din brațe, să mă ridic încet, direct în sus, ca un elicopter sau o apoteoză și apoi plutesc, liberă. Trec pe deasupra acoperișurilor, înfrunt vântul, călare pe curenții de aer asemenea valurilor, peste câmpuri și garduri, de-a lungul țărmlui, în larg peste indigoul zbuciumat al mării. Și când zbori, lumina cerului – mai ții minte asta? Norii ca niște perne iluminate, aproape și umezi atunci când te aventurezi în ei și, ah, revelația atunci când ieși pe partea cealaltă. Zborul era totul, odată.

Dar am ajuns la concluzia că este alegerea greșită. Crezi că lumea este a ta, dar, de fapt, mereu zbori departe de ceva, iar câinii de pe urmele tale și bărbatul cu bătă – ei nu dispar pentru că nu îi mai poți vedea. Ei sunt realitatea. În ceea ce privește a fi invizibil, aceasta face ca lucrurile să fie mai reale. Într-o cameră unde nu te afli și auzi ce spun oamenii fără să te ferești. Te uiți cum se mișcă atunci când nu sunt cu tine, îi vezi fără măștile lor – sau cu diversele lor măști, pentru că dintr-odată poți să îi vezi oriunde. Poate să fie dureros să afli ce se întâmplă atunci când ești în spatele perdelei, dar atunci, te rog, Dumnezeuule, Doamne, Tu știi.

Vezi tu, în toți anii aceștia, m-am înșelat. La fel sunt și mulți oameni din jurul meu. Și mai ales acum că am aflat că, de fapt, sunt invizibilă. Trebuie să nu îmi mai doresc să zbor. Trebuie să nu mai am nevoie să zbor. Vreau să o iau de la capăt; dar în același timp nu vreau. Vreau să îmi fac nimicul să conteze. Să nu crezi că este imposibil.

Totul a început cu băiatul. Cu Reza. Chiar când l-am văzut ultima oară – chiar pentru ultima oară, în vara aceasta, când era și în același timp nu mai era același, fiind aproape un tânăr bărbat cu proporțiile ilogice, nasul lung, coșurile și vocea spartă a maturității incipiente, tot vedeam în el perfecțiunea lui. El strălucește în ochii minții mele, are vârsta de opt ani și e un băiețel canonic, un copil dintr-o poveste.

A venit târziu la mine în clasă, în prima zi de școală, grav și nesigur cu ochii lui cenușii mari, cu genele lui milipedice fluturând în ciuda efortului său vizibil de a le controla, să nu clipească și, mai presus de orice, să nu plângă. Când ușa se deschise și Reza intră, ceilalți copii – dintre care pe cei mai mulți îi știam de anul trecut – au venit devreme și pregătiți, cu ghiozdane și pachețele, și cu câte un părinte făcându-le cu mâna din pragul ușii. Câțiva dintre ei încă aveau rujul mamei pe obraji. Și fiecare și-a găsit banca, am făcut cunoștință între noi și am făcut cunoscut un singur fapt remarcabil al verii noastre (gemenele Chastity și Ebullience au petrecut două luni cu bunica lor în Jamaica; aceasta avea găini – acesta era acel singur fapt remarcabil; Mark T. și-a construit o mașină *go-kart* și a condus-o prin parc; familia Shi-shi a adoptat un beagle de opt ani pe nume Superior de la adăpost, de care spune, mândru fiind, că sunt de aceeași vârstă; și așa mai departe). Și am început să stabilim regulile clasei („Fără părțuri“, strigă Noah dintre grămada de bănci de lângă fereastră, provocând huiduieli comune și râsete). Știam cine

trebuie să fie: toți ceilalți de pe lista mea erau deja acolo. El a ezitat. A pus foarte atent un picior în fața celui alt, încălțat fiind în sandalele închise, de parcă mergea pe bârnă. Nu arăta ca ceilalți copii – nu din cauza pielii sale măslinii, a sprâncenelor lui mici și furioase, a formei buzei, ci pentru că hainele lui erau atât de ordonate, atât de formale și străine. Purta o cămașă elegantă cu mânecă scurtă, cu dungii albastre și albe, și o pereche de bermude bleumarin din in, călcate de o mână invizibilă. Nu avea ghiozdan.

– Reza Shahid, da?

– De unde știți?

– Toată lumea – l-am apucat de umeri și l-am întors cu fața la clasă –, acesta este cel mai nou elev al nostru. Reza Shahid. Bine ai venit.

Toată lumea a spus cu voce tare „Bine ai venit, Reza“ și chiar de la spate vedeam cum el încearcă să nu tresară: scalpul i se retrăgea pe cap și vârful urechilor se mișcă. Deja în clipa aceea adoram ceafa, buclele negre atent aranjate care atingeau cu marginea lor înegală promontoriul neted, fragil al gâtului său.

Pentru că, vezi tu, îl știam. Nu știam că el era Reza, nu bănuisem niciodată că el ar fi al meu, un elev în 3E, dar îl văzusem cu o săptămână în urmă, el se uitase la mine și eu la el, chiar schimbasem câteva zâmbete cu el, în supermarket. Mă chinuiam cu bagajele la ieșire – mânerul unei plase se rupsesse și încercam să o apuc de dedesubt, în același timp țineam restul cumpărăturilor cu cealaltă mână și reușisem doar să îmi împrăști merele pe podea. Roșii, se împrăștiaseră pe jos până la zona de cafea de lângă fereastră. M-am repezit după ele, aplecată, lăsând cele două sacoșe și geanta în mijlocul culoarului spre ușă. Eram în genunchi și luam ultimul măr rătăcit de sub o masă, cu brațul stâng ținând patru mere lovite la piept când un răs iluminator a izbucnit și m-a făcut să ridic privirea. De lângă separeul alăturat se vedea acest copil frumos, cu buclele care îi dansau neglijent, tricoul plin de murdăria unei zile pline de joacă și urmele sângrânde de sos de la ce mâncase.

– Ce este atât de al naibii de amuzant?

N-am putut să mă abțin de la „al naibii“.

– Tu ești, răspunsese el, după un moment de tăcere, cu o gură serioasă, dar cu ochi jucăuși. Avea un accent puternic. Ești foarte amuzantă, în merele tale.

Era ceva în chipul său, în moliciunea mată a obrazilor săi cu nuanța lor ușor roz, părul negru sălbatic, sprâncenele și genele sale, intensitatea amuzată a acelor ochi cenușii marmorati – am zâmbit în ciuda situației, am privit înapoi la mormanul meu de mâncare de lângă casă, mi-am imaginat dansul meu de Baba Yaga pe podea și m-am văzut așa cum trebuie să mă fi văzut el.

– Cred că ai dreptate. M-am ridicat. Vrei unul?

I-am oferit ultimul măr, salvat din praf. El și-a încrețit nasul și a schițat încă o dată un scurt râs.

– Acum nu e bun.

– Nu, am spus eu. Cred că nu e.

Când mă îndreptam spre ieșire, am privit din nou spre el. Nu era cu mama sau tatăl lui. Dacăda lui, tânără, cu sâni enormi, avea un braț tatuat – modelul era ceva celtic – îndoit pe spatetele banchetei. Avea părul roșu și în buza de jos strălucea ceva ce semăna cu un ac de siguranță. Ea mânca încet salata, frunză cu frunză, și se uita la magazin ca și cum ar fi fost un televizor. Băiatul se opri din agitația lui și se uită la mine, cinic și lung, dar fără expresie și când i-am zâmbit, s-a uitat în altă parte. Acesta era atunci Reza.

A devenit destul de repede limpede că engleza lui era foarte săracă, dar nu mă temeam pentru el. În acea primă seară după școală m-am uitat în dosarul său și am văzut că adresa lui de acasă era unul dintre cele mai selecte cartiere universitare în apropiere de râu. Asta însemna că părinții lui nu erau nici măcar studenți postuniversitari, ci profesori în vizită sau bursieri importanți de vreun fel. Ei, dacă cel puțin unul dintre ei ar putea să știe engleza, ar

putea să îl ajute și le-ar păsa de asta, fiind amândoi studioși ei înșiși, ceea ce era jumătate din bătălie. În plus, el însuși voia să învețe. Chiar din prima zi puteam să văd: cu ceilalți copii, când el nu știa un cuvânt, arăta și spunea „Ce este?“ și repeta de mai multe ori răspunsurile lor în vocea lui amuzantă și străină, ușor răgușită. Dacă era vorba de o noțiune abstractă, ei încercau să i-o mimeze, ceea ce îi făcea pe ceilalți să râdă, dar el rămânea mereu sobru și netulburat. Mulțumită lui Noah, el învățase până la prânz cuvintele „pârț“ și „cur“. Am intervenit doar să clarific că erau mai politicoase cuvintele „șezut“ și „fund“, dar el pronunța cu dificultate „șezut“. Ieșea mai degrabă „ezut“ și mie chiar și asta mi se părea impresionant, pentru că eforturile lui erau atât de serioase.

Acesta era al treilea motiv pentru care știam că va reuși: farmecul său. Nu am fost singura căreia i-a căzut pradă: le vedeam pe fetițe cum șopteau și se holbau, puteau să depășească teama de băieți întrucât Reza era atât de bine-crescut, bun la jocuri și un competitor vesel, exact genul de copil pe care îl vrei în echipa ta.

Și chiar și profesorii: Estelle Garcia, care predă științe, a comentat despre el la primul consiliu profesoral:

– Uneori, știi, nu este atât de important să știi engleza. Dacă un copil este suficient de pasionat, poți trece dincolo de asta.

Am protestat, amintindu-i de Ilya, băiatul rus, și de Duong din Vietnam, și de alți șase copii pe care îi văzusem îngăimând și aproape eșuând în școala primară pentru că nu știau engleza, doar ca să îi trimiti repede la gimnaziu, cu teama că se vor întoarce bătăuși, sau vor renunța la școală, sau mai rău. Uneori, în mod inevitabil, așa se întâmpla.

– Nu te îngrijorezi de asta în prima săptămână? Băiatul acela absoarbe totul ca un burete.

– Nu îmi fac deloc griji pentru acel băiat, am spus eu. Dar el este o excepție.

Excepțional. Adaptabil. Plin de compasiune. Generos. Atât de inteligent. Atât de rapid. Atât de dulce. Cu atât de mult simț al umorului.

Ce însemnau toate laudele noastre altceva decât că ne îndrăgostiserăm de el puțin și eram fermecați? Avea opt ani, era doar un copil de opt ani la fel ca oricare altul, dar toți voiam să ni-l asumăm. Când nu spuneam aceste lucruri bune despre Eric P. Darren sau Miles, cel cu fața rotundă, ale cărui cercuri întunecate din jurul ochilor emanau jale, ca un fel de tristețe permanentă? Fiecare copil este puternic într-un altfel, le spuneam mereu. Cu toții avem daruri diferite. Cu toții putem face alegeri bune dacă încercăm. Dar Reza a scos la iveală minciuna din asta, legând-o cu farmecul și frumusețea lui ca într-o plasă.

Când în prima săptămână a doborât-o la pământ pe Françoise la locul de joacă, din greșeală, în mișcările exuberante ale unui meci de fotbal spontan, el și-a pus brațul peste umărul ei tremurând și a stat cu ea pe margine până când s-a simțit gata să se joace iar. El avea lacrimi în ochi: le-am văzut. Când a descoperit că Aristide, ai cărui părinți erau din Haiti, vorbea franceză, chipul i s-a luminat de încântare și cei doi au pălăvrăgit la ora de prânz până când Mark T. și Eli s-au plâns că se simțeau excluși; la care el a încuviințat, respectuos, a închis ochii pentru o clipă și s-a întors la engleza stricată, mediul lui imperfect de comunicare. Nu a trebuit să îi spun să facă asta și, de atunci încolo, el și Aristide au vorbit în franceză numai după orele de școală, în drum spre ieșire. Când, tot la început, copiii sufereau într-o după-amiază deosebit de agitată – ploua cu găleata, stătuseră înăuntru toată ziua, afară cerul era atât de întunecat, încât ne scâldaserăm ore întregi într-o fluorescență iritantă – și la ora de arte – presupusă preferata mea, întrucât sunt, sau ar trebui să fiu, o artistă – băieților le-a venit ideea strălucită de a stoarce vopselele tempera din tuburile de plastic, la început pe hârtiile lor, dar apoi, până să observ, pe mobilă, pe podea și pe ei înșiși – când, în ciuda autocontrolului meu considerabil, lăudat, am ridicat tonul și m-am proclamat profund dezamăgită – în acea zi, la finalul orelor, la o oră după aceea, Reza s-a oprit la catedra mea și a pus o mână mică pe antebrațul meu, delicat ca o frunză.

– Îmi pare rău, domnișoară Eldridge, spuse el. Îmi pare rău că am făcut mizerie. Îmi pare rău că sunteți supărată.

Dădaca lui aștepta pe hol, cu buza strălucitoare. Altfel aș fi putut să-l îmbrățișez: părea, pentru o clipă, atât de mult ca propriul meu fiu.

Copiii. Eu și copiii. Copiii și cu mine. Cum de eu, dintre toți oamenii, am devenit profesoara preferată de la școala primară Appleton, din clasa a treia? Aprill Watts, care are cealaltă secțiune, este ca o profesoară dintr-un roman victorian: are părul ca o vată de zahăr maro, într-o formă incertă în jurul capului, și ochelari cu lentile groase prin care privește, vag, ochii ei albaștri fiind măriți și distorsionați de lentile ca peștii într-un acvariu. Deși are puțin peste cincizeci de ani, poartă dresuri speciale pentru venele ei varicoase și nu are, biata de ea, absolut niciun pic de simț al umorului.

Nu sunt preferată datorită părului, a ochelarilor sau a venelor, ci pentru ultima trăsătură. Se știe – și nu spun asta cu mândrie – că râd atât de tare uneori, încât cad de pe scaun, ceea ce pare să compenseze pentru ieșirile mele zgomotoase. Emoțiile mele, să spunem așa, sunt ușor de recunoscut pentru copii, ceea ce mie mi se pare sănătos pedagogic.

A fost un compliment uriaș și o lovitură dură în același timp când un tată mi-a spus, cu câțiva ani în urmă, că reprezintă pentru el întruchiparea profesoarei perfecte.

– Sunteți copilul Gerber al profesorilor, a spus el, de fapt. Sunteți exemplară.

– Ce înseamnă asta mai exact, Ross? am întrebat eu cu un zâmbet mare, fals.

Era la picnicul de final de an și trei sau patru părinți s-au adunat în jurul meu în spațiul de joacă bătut de soare, cu sticlele miniaturale de limonadă în mâini, ștergând bărbiile copiilor lor cu șervețele pătate de ketchup. Hotdogii și crenvurștii de tofu fuseseră deja consumați.